

The page features a decorative design with three overlapping circles in shades of blue, arranged in a descending diagonal line from the top right towards the bottom right. Two thin, light blue lines intersect at the top left corner, forming a large 'V' shape that frames the central text.

Αρχές και Μεθοδολογία Ομαδοσυνεργατικής Διδασκαλίας

Μάρθα Ι.Ηλιοπούλου
Ειδική Παιδαγωγός/Φιλολόγος
MA Special Education/B.T.E.C Edexcel
Μέλος Πανελλήνιας Ένωσης Ειδικών Παιδαγωγών
Εκπαιδύτρια Ενηλίκων
[*misparth@hotmail.gr*](mailto:misparth@hotmail.gr)
[*www.my-book.gr*](http://www.my-book.gr)

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Κοινωνικό- πολιτισμική άποψη και μάθηση –Vygotsky	4
Στρατηγικές και αρχές ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας	5
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	6
ΑΡΧΕΣ.....	7
Οφέλη ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας	7
Έννοια και χαρακτηριστικά ομάδας.....	10
Αρχικό στάδιο.....	12
Στάδιο ανάπτυξης.....	12
Τελικό στάδιο	12

Εισαγωγή

Ο όρος «cooperation» αντιπροσωπεύει τον όρο της συνεργασίας και έχει κατά τον Myers(1991) περισσότερο αμερικάνικες ρίζες, με επιρροές από τις φιλοσοφικές ιδέες του John Dewey και την εργασία στη δυναμική των ομάδων του Kurt Lewin. Οι υποστηρικτές της συνεργατικής διδασκαλίας φαίνεται να είναι πιο δασκαλοκεντρικοί, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη θετικής αλληλεξάρτησης μεταξύ των μελών και στην ανάπτυξη των συνεργατικών δεξιοτήτων (Myes, 1991) . Ο όρος «collaboration» θα λέγαμε ότι είναι μια επέκταση του πρώτου όρου , περισσότερο μαθητοκεντρικός, είναι μια προσωπική φιλοσοφία παρά μια τεχνική διδασκαλίας, με την έννοια ότι, όσοι εκπαιδευτικοί πιστεύουν σε αυτές τις αρχές, δεν τις υιοθετούν μόνο στην τάξη, αλλά αποτελούν γι' αυτούς τρόπο ζωής (Panitz,1999). Οι μαθητές στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να έχουν αναπτύξει τις απαραίτητες συνεργατικές δεξιότητες, οι οποίες θα τους καταστήσουν ικανούς να αντιλαμβάνονται την αξία της συνεργασίας και να την ενσωματώνουν σε όλα τα επίπεδα και με όλους τους εμπλεκόμενους (Κακανά, 2008).

Ως ομαδοσυνεργατική διδασκαλία μπορούμε να ορίσουμε: «την εργασία κατά την οποία οι μαθητές δουλεύουν μαζί σε μια μικρή ομάδα, όπου ο καθένας μπορεί να συμμετέχει σε μια συλλογική εργασία η οποία θα έχει καθοριστεί με σαφήνεια. Ακόμα, αναμένεται οι μαθητές να διεκπεραιώσουν την εργασία τους χωρίς την άμεση και κατευθυνόμενη επίβλεψη του δασκάλου».

Cohen (1994,3)

Θα μπορούσαμε να ορίσουμε τη μαθητική ομάδα ως το σύνολο των μαθητών που βρίσκονται σε θετική αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση μεταξύ τους, αναπτύσσοντας συντονισμένες συνεργατικές προσπάθειες με σκοπό να πετύχουν συγκεκριμένους παιδαγωγικούς σκοπούς και μαθησιακούς στόχους.

(Γεώργας, 1995· Κουτσελίνη & Θεοφιλίδης, 1998· Ματσαγγούρας, 2000)

Χαρακτηριστικό γνώρισμα λοιπόν της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας θεωρείται η μαθητική μικρο-ομάδα, η οποία αποτελεί το βασικό άξονα πραγματοποίησης των διδακτικών και μαθησιακών δραστηριοτήτων στα πλαίσια των οποίων αναπτύσσονται συνεργατικές σχέσεις μεταξύ των μελών της ομάδας με σκοπό την ενεργοποίηση όλων για την κατάκτηση και αξιοποίηση της γνώσης, για την προώθηση της προσωπικής τους μάθησης αλλά ταυτόχρονα και της μάθησης των υπόλοιπων μελών της ομάδας (Cohen,1994).

Κοινωνικό- πολιτισμική άποψη και μάθηση -Vygotsky

- Πολύτιμη θεωρία γιατί τονίζει τον κοινωνικό χαρακτήρα της γνωστικής ανάπτυξης

- **«Νόμισμα»:** η οικοδόμηση της γνώσης πάνω σε προϋπάρχουσες δομές με κέντρο της νοητικές λειτουργίες
- **Κοινωνικός Επικοδομισμός:**
 - Η γνώση προηγείται της ανάπτυξης, οδηγώντας σε αυτή.
 - Ο ρόλος του εκπαιδευτικού: ενεργός και απαραίτητος προσφέροντας την κατάλληλη γνωστική στήριξη και διαμεσολαβητής των κοινωνικών και πολιτισμικών μηνυμάτων, στοιχεία που θα τον οδηγήσουν στην οικοδόμηση των δικών του γνωστικών σχημάτων.
- Δέχεται ότι υπάρχουν όρια στη ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης που τίθενται από την ηλικία. Ωστόσο, θεωρεί ότι η ανάπτυξη είναι πολύ πολύπλοκη για να περιγραφεί επαρκώς με στάδια
- Υποδηλώνει ότι οι νοητικές διεργασίες δεν θεωρούνται πλέον αυτόνομες, αλλά συστατικά ενός οργανωμένου όλου, του νου, ο οποίος λειτουργεί και αναπτύσσεται μέσα σε ορισμένο κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον.

Στάδια Vygotsky

πρώτο στάδιο: πριν την ηλικία των 2 ετών το παιδί ομαδοποιεί άτακτα	δεύτερο στάδιο: 2 περίπου ετών, στάδιο ταξινόμησης,	προσχολική και σχολική ηλικία, στάδιο σχηματισμού εννοιών,	εφηβεία στάδιο ταξινόμησης και ιεράρχησης εννοιών,
---	---	--	--

Στρατηγικές και αρχές ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας

«Εκτός από την άμεση και συστηματική διδασκαλία όλων των δεξιοτήτων που απαιτεί η συνεργατικότητα, θεωρείται απαραίτητο ο δάσκαλος να ενσωματώσει στην καθημερινή του

πρακτική και επιμέρους τεχνικές» (Ματσαγγούρας , 2000,103), οι οποίες θα βοηθήσουν στην άσκηση των παιδιών στις συνεργατικές δεξιότητες. Από το σύνολο των τεχνικών που προτείνονται, η τεχνική των συνεργατικών παιχνιδιών, διάφορα παιχνίδια και δημιουργικές δραστηριότητες που απαιτούν συλλογική δράση , φαίνεται να ανταποκρίνονται επαρκέστερα στις δυνατότητες των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Οι δραστηριότητες με τη μορφή αυτή (Αβέρωφ – Ιωάννου, 1983 Cohen, 1994 Καζέλα, κ.α., 2008 Καμαρίνου 2000 Κανάκης, 1987) βοηθούν τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τα προβλήματα της συνεργασίας , να κατανοήσουν την ανάγκη για συγκεκριμένες μορφές συλλογικής δράσης και να εξασκηθούν σε αυτές. Οι δραστηριότητες αυτές παρουσιάζουν διαφορές στο βαθμό συνεργασίας και στο βαθμό της καθοδήγησης που παρέχεται και έχουν εξελικτικό χαρακτήρα.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

1. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Με τη μέθοδο αυτή κάθε μέλος της ομάδας αναλαμβάνει να εργαστεί επάνω σε ένα κομμάτι του θέματος. Για παράδειγμα, αν θέλουμε οι μαθητές μας να ανακαλύψουν ότι το άθροισμα των εξωτερικών γωνιών ενός πολυγώνου είναι 360 μοίρες, κατανέμουμε τις ερωτήσεις του φύλλου εργασίας στα μέλη της ομάδας, έτσι ώστε κάθε μαθητής/τρια να ερευνήσει την περίπτωση δύο μόνο πολυγώνων και μετά να κάνει μία εικασία, η οποία θα καταγραφεί, μαζί με τις εικασίες των υπόλοιπων μελών της ομάδας, σε έναν πίνακα διπλής εισόδου της ομάδας. Τέλος, η ομάδα θα κάνει την εικασία της χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες όλων των μελών της. Η μέθοδος αυτή ενδείκνυται για προσεγγίσεις ερευνητικών θεμάτων.

2. Η ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΩΣ «ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΕΣ - ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ»

Στην περίπτωση αυτή ο εκπαιδευτικός καλεί ένα μέλος από κάθε ομάδα (συνήθως όχι εκείνο με την καλύτερη επίδοση) και δημιουργεί μία ομάδα με μαθητές/τριες «μεσολαβητές», τους οποίους εκπαιδεύει σε κάποιο θέμα και οι οποίοι με τη σειρά τους επιστρέφουν στις ομάδες τους και εκπαιδεύουν τα μέλη του.

ΑΡΧΕΣ

Για να δημιουργηθεί ασφαλές πλαίσιο για ομαδοσυνεργατική μάθηση απαιτείται η έγκαιρη θεμελίωση και φροντίδα των σχέσεων στις ομάδες. Η θεμελίωση της σχέσης απαιτεί την δυνατότητα:

- ✓ να μοιραζόμαστε θετικές κατά προτίμηση εμπειρίες
- ✓ να εκφράζουμε σκέψεις και συναισθήματα (κυρίως θετικά).
- ✓ Αρχική σύνδεση - σύνδεση των λιγότερο συνδεδεμένων
- ✓ Αξιοποίηση εμπειρίας
- ✓ Έμφαση στη θετική εμπειρία (ενθαρρύνουμε την έκφραση και αξιοποίηση του συναισθήματος, ώστε να επιτευχθεί ολόπλευρη συμμετοχή)
- ✓ Αυτορρύθμιση
- ✓ Οριοθέτηση
- ✓ Ισότιμη σχέση
- ✓ Το έργο συγκροτεί την ομάδα
- ✓ Όλοι εκφράζονται, όλοι ακούγονται
- ✓ Η υπογραφή ενισχύει τη συνευθύνη
- ✓ Παρουσίαση έργου στην ολομέλεια
- ✓ Καλλιέργεια σύνδεσης στην ολομέλεια (υπογραμμίζουμε τη συμβολή κάθε ομάδας)
- ✓ Αναδεικνύουμε τις συνδέσεις ανάμεσα στις απόψεις των ομάδων
- ✓ Συνδέουμε με το στόχο

Οφέλη ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας

- + Εμπλέκει τους μαθητές περισσότερο ενεργά στη διαδικασία μάθησης.
- + Δημιουργεί ένα πιο άνετο και φιλικό περιβάλλον μάθησης.
- + Συμβάλλει στην ανάπτυξη ποικιλίας στρατηγικών αντιμετώπισης ενός ζητήματος που επινοούνται από τα μέλη της ομάδας.
- + Βοηθά τα παιδιά με χαμηλή επίδοση να ξοδέψουν λιγότερο χρόνο έξω από το θέμα, επηρεάζοντας θετικά την επίδοσή τους.
- + Κινητοποιεί τους μαθητές να μοιράζονται γνώσεις (αλληλομόρφωση).
- + Εκπαιδεύει τους μαθητές να υποστηρίζουν τις σκέψεις τους με σαφήνεια, με επινόηση και χρήση επιχειρημάτων, για να πείσουν τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.
- + Καλλιεργεί την κριτική σκέψη και τον αναστοχασμό.
- + Διευκολύνει την ανεμπόδιστη επικοινωνία και την ανάδειξη των «κρυμμένων» δυνατοτήτων των μαθητών
- + Καλλιεργεί σχέσεις φιλίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών.
- + Βοηθά στην εξωτερίκευση συναισθημάτων.
- + Ωθεί στην αυτοέκφραση και αυτονομία.
- + Αναπτύσσει την αναγνώριση, την υποστήριξη από την ομάδα και τη θετική ανατροφοδότηση.
- + Ενισχύει την παρακίνηση, την αυτοπεποίθηση, την αυτοεκτίμηση.
- + Ενισχύει την ανεκτικότητα/αποδοχή της διαφορετικότητας, την υπευθυνότητα και τη συνέπεια για τις ομαδικές υποχρεώσεις, το θάρρος για την έκφραση της γνώμης, την εσωτερική πειθαρχία και αυτοκυριαρχία, τη λήψη αποφάσεων (συλλογική), τη διαμόρφωση ενεργών και υπεύθυνων πολιτών

Σε μια επισκόπηση ερευνών ο Bossert (1988) τονίζει ότι τα οφέλη από τις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες ισχύουν:

- για όλες τις σχολικές ηλικίες,
- για όλα τα διδακτικά αντικείμενα και
- για μια ευρεία σειρά από εργασίες όπως η απομνημόνευση , η συγκράτηση, οι δεξιότητες μνήμης, οι ικανότητες επίλυσης προβλημάτων, κ.λ.π.

Το παιδί που βρίσκεται στην ομάδα έχει την ευκαιρία:

να επεκτείνει τη διαθέσιμη γνώση και να υποστηρίξει τις εναλλακτικές προσεγγίσεις ενός προβλήματος και τη συνεπαγωγή

να πολλαπλασιάσει τη δραστηριότητα αυτορρύθμισης, παρέχοντας πολυάριθμες αιτίες για γνωστική δυσχέρεια

Τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με προβλήματα στη συμπεριφορά τους ή με δυσκολίες στη μάθηση (Slavin, 1990) μπορούν να νιώσουν ασφαλή και να εισπράξουν την αποδοχή των άλλων ώστε η ενσωμάτωσή τους να γίνει με τρόπο ομαλό. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των παιδιών και οι ευκαιρίες που τους προσφέρονται για διατομική επικοινωνία εξασφαλίζουν τη μείωση των κρουσμάτων αρνητικής συμπεριφοράς και αντικοινωνικών τάσεων και αυξάνουν τις πιθανότητες υιοθέτησης συμπεριφορών κοινωνικά αποδεκτών.

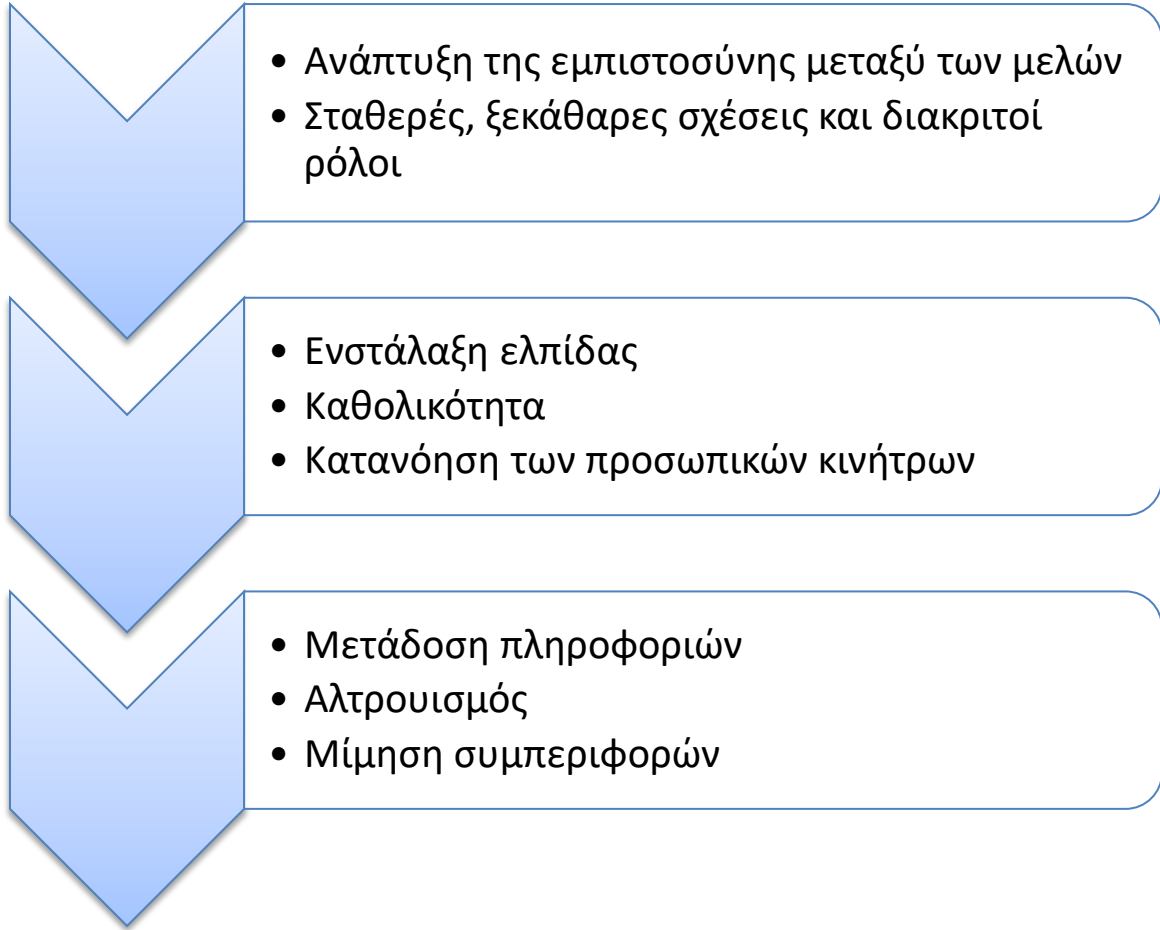
Έννοια και χαρακτηριστικά ομάδας

Ομάδα θεωρείται μια συγκέντρωση ανθρώπων με ξεκάθαρο και κοινό σκοπό. Μια τυπική ομάδα ξεχωρίζει από τη μάζα (γιατί και μια συγκέντρωση για διαδήλωση ή μια σχολική εκδρομή έχει ξεκάθαρο και κοινό σκοπό), επειδή τα μέλη της χαρακτηρίζονται από κοινή ευθύνη και ισχυρή αλληλεξάρτηση κι αλληλεπίδραση, χαρακτηριστικά που λείπουν από την απλή συγκέντρωση ανθρώπων (άτυπη ομάδα) (Cohen & Bailey, 1997).

Τα μέλη μιας ομάδας θεωρούν τους εαυτούς τους ως μια ξεχωριστή οντότητα, με διακεκριμένα όρια κι ιδιότητες από τις άλλες ομάδες, βάζοντας σε πρώτη προτεραιότητα το ομαδικό συμφέρον παρά το ατομικό, ενώ οι ατομικοί στόχοι ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τον ομαδικό (Cohen & Bailey, 1997: O'Connor, 2006).

Η ομάδα δομείται όταν μέσα από τις κοινές συναισθηματικές εμπειρίες θα αρχίσουν να αναπτύσσονται αλληλεπιδράσεις και σχέσεις μεταξύ τους.

Οι καθοριστικοί παράγοντες που θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν μια ομάδα, σύμφωνα με τον Yalom, αναφέρονται στον παρακάτω νοηματικό χάρτη.

Αρχικό στάδιο

- Πρώτη συνάντηση (προσδοκίες, συναισθήματα αμηχανίας, ερωτηματικά, φόβοι κ.ά, καθώς και έλλειψη εξοικείωσης με τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας.
- Κύριο μέλημα του εκπαιδευτικού (εμπυχωτή) είναι να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα, δηλαδή να διευκολύνει τα μέλη να γνωριστούν μεταξύ τους, να εξοικειωθούν με το χώρο και με τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας.

Στάδιο ανάπτυξης

- Υπάρχει ποια εξοικείωση και δέσιμο της ομάδας. Τα άτομα νιώθουν πιο ανοιχτά και μιλούν πλέον για προσωπικά τους θέματα, εκφράζουν συναισθήματα, ιδέες και επιθυμίες. Αρχίζουν να εμπιστεύονται και να δημιουργούν στενότερες σχέσεις.

Τελικό στάδιο

- Όταν η ομάδα πλησιάζει στο τέλος της αναδύονται συναισθήματα που συνδέονται με τον αποχωρισμό.
- Στις εκπαιδευτικές ομάδες προτείνονται ασκήσεις για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, των γνώσεων και των δεξιοτήτων που απέκτησαν οι συμμετέχοντες.

